

УДК 330.336

Леонов С.В., к.е.н., доц.,
доцент кафедри менеджменту
Державного вищого навчального закладу
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»

Систематизація факторів, що обмежують інвестиційну діяльність банків

Інвестиційна діяльність кредитних установ має подвійну природу. З погляду економічного суб'єкта (банку) її можна розглядати як діяльність, у процесі якої він виступає як інвестор, вкладаючи свої ресурси на певний термін у створення або придбання реальних і покупку фінансових активів для отримання прямих і непрямих доходів. Разом з тим, інвестиційна діяльність банків має й інший аспект, пов'язаний зі здійсненням їхньої макроекономічної функції як фінансових посередників. У цьому сенсі банки сприяють задоволенню потреб господарюючих суб'єктів в інвестиціях, дають можливість перетворити заощадження й нагромадження в інвестиції.

Інвестиційній діяльності банків властиві деякі специфічні особливості. Так, наприклад, на відміну від інших типів інвесторів, банк, здійснюючи операції по розміщенню ресурсів, приймає на себе весь ризик, пов'язаний з одержанням ефекту від інвестування. Крім того, кожного банку притаманні деякі індивідуальні особливості при здійсненні інвестиційної діяльності, пов'язані з обраною ним стратегією розвитку, інвестиційною політикою, галузевими або регіональними пріоритетами, спеціалізацією на ринку інвестування, наявністю накопиченого досвіду господарських зв'язків в окремих секторах економіки або сегментах ринку.

Найбільшою мірою така специфіка є результатом наявності цілого ряду обмежень, які накладаються на інвестиційну діяльність банків та визначають її масштаби й інтенсивність.

Насамперед, слід зазначити, що існує цілий ряд законодавчих і нормативних обмежень, що регулюють напрямки розміщення банківських ресурсів. Стосовно інвестиційної діяльності комерційних банків особливо важливими представляються нормативи, що регламентують цю діяльність, а саме – норми, покликані забезпечити економічну стабільність кредитних інститутів за рахунок підтримки мінімального розміру й достатності капіталу, ліквідності й платоспроможності банку, регулювання ризику при здійсненні інвестиційних операцій. Крім того, банки змушені приймати до уваги обмеження, що є наслідком існуючих правил обліку, форм звітності кредитних організацій і правил створення резервів під різні види втрат по інвестиційним операціям. Також слід зазначити обмеження, обумовлені вимогами до організаційної структури банку, правилами прийняття рішень і правилами проведення інвестиційних операцій кредитними організаціями.

У значній мірі обмеження інвестиційної діяльності банків пов'язані з їхньою роллю в грошовому обігу. При використанні можливостей банківської системи щодо емісії кредитних грошей з метою підтримки гнучкості задоволення попиту на інвестиційні ресурси, межа припустимого розширення масштабів банківського інвестиційного посередництва визначається за рахунок балансування його можливих позитивних і негативних наслідків. З погляду макроекономіки короткострокове фінансування банками довгострокових інвестиційних проектів у великих масштабах є небезпечним і небажаним. Значні викиди грошової маси в економіку, або навпаки, звуження пропозиції грошей під впливом високоамплітудних коливань попиту на ринку інвестування, ніяк не пов'язані з державною політикою грошово-кредитного регулювання, здатні серйозно розбалансувати грошовий обіг. Крім того, коли частка інвестиційних вкладень підприємств, фінансованих за рахунок короткострокових банківських позик, є високою, то підвищується рівень загальноекономічних ризиків. У такій ситуації економіка стає набагато більш залежною від стану високоволатильного ринку позикового капіталу в цілому й банківської системи як однієї з його інституціональних складових.

Крім того, можна виділити цілий ряд обмежень, пов'язаних із сутністю банку як комерційного інституту сучасної економіки, зміст яких зводиться до того, що витрати, пов'язані з наданням того або іншого банківського продукту не повинні перевищувати доходів від його продажу. Як відомо, ціна банківських ресурсів складається з їхньої собівартості, витрат, пов'язаних з їхнім наданням, а також надбавки у вигляді банківської маржі. При цьому не слід забувати, що в деяких випадках дохід банку являє собою не процентну маржу, а виявляється у вигляді нефінансових вигід, фінансову інтерпретацію яких можна одержати із застосуванням інструментарію оцінки бізнесу, а потім скорегувати цю оцінку з урахуванням часових розривів, ринкових реалій і тенденцій.

Внутрішні обмеження банку не носять обов'язкового характеру й демонструють політику керівництва банку стосовно певних видів операцій, класів клієнтів, фінансових інструментів тощо. Вони можуть носити як постійний, так і тимчасовий характер, причому особливо затребуваними і актуальними стають у період структурних економічних криз, оскільки є засобом захисту й відокремлення банку від негативного впливу факторів зовнішнього середовища. Застосування внутрішніх обмежень дозволяє банку сконцентрувати свою діяльність на конкретному ринковому сегменті, сформувати певний імідж і корпоративну ідентифікацію кредитної організації.

До найпоширеніших видів внутрішніх обмежень банку можна віднести:

1. Обмеження по ліквідності. При здійсненні банками довгострокового фінансування інвестиційних проектів різко загострюється конфлікт між їхніми короткостроковими пасивами й довгостроковими низьколіквідними активами. Безумовно, дані операції здійснюються й будуть здійснюватися банками, однак варто пам'ятати про необхідність контролю за ліквідністю банківського бізнесу, оскільки в протилежному випадку навіть потужна підтримка Національного банку виявиться нездатною запобігти масовій кризі банківської ліквідності.

2. Обмеження по ризику. При здійсненні інвестиційної діяльності банки зіштовхуються із цілим рядом різних ризиків, кожний з яких вимагає окремої уваги: кредитний ризик, діловий ризик, ризик незбалансованої ліквідності, ризик дострокового відкликання, інфляційний ризик, процентний ризик, валютний і ціновий ризики тощо.

Незважаючи на те, що розглянута система обмежень інвестиційної діяльності банку в значній мірі обмежує його можливості в прийнятті управлінських рішень, у тому числі, пов'язаних з довгостроковим інвестуванням капіталу, вона покликана забезпечити надійність, стабільність банку як спеціалізованого фінансового інституту, що особливо важливо, беручи до уваги посередницький характер його діяльності. Очевидно, що при довгостроковому інвестуванні коштів банки повинні приділяти особливу увагу збереженню своєї фінансової стабільності й надійності.

Леонов, С.В. Систематизація факторів, що обмежують інвестиційну діяльність банків [Текст] / С.В. Леонов // Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання : збірник наукових праць I Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (31 жовтня 2008 р.). – Тернопіль : ТНЕУ, 2008. – С. 111-113.